

Isusa i Ivana Preteče (stručnjaci smatraju da je to najvrednije djelo u zbirci), Žalosna Gospa, Raspelo, Sv. Franjo Solan i četiri franjevačka sveca – Sv. Franjo, Bonaventura, Didak, Sv. Valpurga, a tu je i kiparski barokni rad Franjevački grb.

Posebno je u vitrini prezentirana ostavština nadbiskupa Mihaela Summe: biskupski štap, mitra i papuče, te pokaznica iz 1776. jer i potječe iz njegova vremena. U prostoru je i lijepa stilska garnitura: stolić i fotelje, te sat u stilu drugog rokoka.

Ukupno je predstavljeno 120 eksponata na 60 četvornih metara.

Postav nije rađen čisto muzeološki, nego u »salonskom stilu« pa su na prozore stavljeni zastori. Savjetima u vezi s periodizacijom umjetničkih djela pomogla mi je Branka Balen iz Galerije umjetnosti Osijek.

Otvaranjem ove zbirke 14. prosinca 1989. franjevački samostan otvara vrata kulturi i vraća svoj dug Osijeku.

Planovi

Trebalo bi a i mogle bi se postaviti sljedeće izložbe:

- povijest školstva, posebno franjevačkog u Osijeku,
- povijest tiskarstva – prva tiskara u Slavoniji,
- slavonska književnost – napose franjevci,
- zbirka crkvenog ruha od 1717. g. do 1940. g.,
- zbirka crkvenog posuda i primijenjene umjetnosti,
- štovanje Gospe Judske i Sv. Antuna (knjige, zavjetni darovi, ručni radovi, modeli od voska i dr.),
- dokumentarna izložba o crkvi i samostanu.

Time bi osječki franjevački samostan Sv. Križa u Tvrdi postao prava duhovna, kulturna i prosvjetna oaza grada. Kako se radi na obnovi tog objekta, realno je očekivati da će se to i ostvariti.

Primljeno: 14. 5. 1990.

SUMMARY

The collection of sacral objects in the Franciscan monastery in Osijek

Mato Batorović

The construction of the Franciscan monastery in Osijek began in 1699. The Franciscan monks received the building used as military quarters for their own use only in 1938. The Franciscan church of the Holy Cross was built between 1709 and 1732 when it was also furnished with the present baroque inventory. It was renovated in 1917. Preparations for another reconstruction began two years ago, the renovation of the monastery also having been considered. The monastery has a rich library with 9.000 books planned to be shown to the public. There are significant archives there and holdings of church clothing and vessels. A collection of works of art contains pictures and sculptures from the 18th century to the early decades of the 10th century. The display of the collection, designed by Mato Batorović with specialist help from the Art Gallery of Osijek, opened in 1989. 120 exhibits are shown in a space of 60 square metres or in 3 rooms and a corridor on the first floor of the monastery. It has been planned to organize a series of exhibitions on various themes from the holdings of the collection.

MUZEJ DOMINIKANSKOG SAMOSTANA, STARI GRAD, HVAR

Davor Domančić

*Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture
Split*

ominikanski samostan u Starom Gradu na Hvaru, postao je već u 19. stoljeću središte pohranjivanja arheoloških nalaza koji je ovaj grad i kraj nudio u izobilju. Najprije se tu pohranjuje dio epigrafske i numizmatičke zbirke Petra Nisitea (+1866),

prirodoslovca, arheologa i povjesničara, potom bogata knjižnica i arhiv Ivana Antuna Botterija, uglednoga gradonačelnika Staroga Grada. Posebno je porasla svijest o vrijednosti arheoloških nalaza zaslugom Starogradanina Šime Ljubića (+1896), koji je utvrdio smještaj grčkog Pharosa na mjestu Staroga Grada.

Sve ono što se pronalazilo kroz duge godine na hvarskom području pohranjivalo se u dominikanskoj zbirci, koja je postala mjesto poznavanja i prikazivanja uspomena prošlosti ovoga grada. Zbirka je prije tridesetak godina dopunjena i proširena zalaganjem Nika Dubokovića, dugogodišnjeg voditelja Centra za zaštitu kulturne baštine u Hvaru, kada su izrađeni odljevi svih natpisa iz starog Pharosa iz Arheološkog muzeja u Zagrebu, gdje su dospjeli za upravljanja Šime Ljubića tim muzejem.

Paleontološki nalazi izloženi u zbirci nukaju na sustavnija istraživanja na otoku. Izloženo pretpovijesno oruđe i oružje potječe iz predjela Dračevica, kraj Staroga Grada, upućuje na to da to razdoblje na otoku još nije istraženo dovoljno.

Među najznačajnije izložke u zbirci spadaju natpisi iz razdoblja kada su Grci, u 4. stoljeću p. n. e. osnovali Stari Grad.

Tu su i natpisi iz rimskog razdoblja: kopija reljefa rimskog broda iz zvonika starogradske župske crkve, olovna sidra, amfore, nacrti ostataka tijeska za vino i ulje, ulomci mozaika, utezi za mreže ili dijelovi tkalačkog stana. Izložena je grčka i rimska keramika, predmeti svakodnevne upotrebe i novac kojim su se služili u gradu: iz Dirahija i Sirakuze te novac jadranskih naseobina Herakleje, Pharosa, Isse te ilirskog dinasta Baleja. Fotografije ilustriraju ostatke zidina grada Pharosa i dva velebna mozaika koji su krasili crkve i kuće.

Rani srednji vijek zastupljen je pleterom koji pripada starohrvatskom razdoblju između 9. i 11. stoljeća, vremenu kada je otok pripadao Neretljanskoj kneževini. Taj je mramor bio upotrijebljen tri puta za javne spomenike: u antičkom razdoblju kada je donesen na otok da ukrasi neku grčku ili rimsku građevinu, u ranom srednjem vijeku kada je krasio još nepoznatu predromaničku crkvu u Starom Gradu i u 14. stoljeću kada je splitski svećenik Damjan Prvošev sagradio hospicij kraj Crkve Sv. Jerolima. Tu su i zemljane svjetiljke iz 7–9. stoljeća, naušnice iz 14. i pergamene iz 15. stoljeća koje govore o posjedima hvarskih plemića u starogradskom polju. Novac pripada razdoblju 13. do 16. stoljeća, a potječe iz Splita, Šibenika, Hvara, Dubrovnika i Kotora.

U novom postavu dominikanske zbirke izložen je i crkveni i samostanski inventar umjetničke i povijesne vrijednosti. Time je istaknuto značenje starogradskega drevnog samostana koji je utemeljen bulom pape Siksta IV u ljeto 1481. godine. Iz tog vremena ostalo je samo nekoliko neposrednih uspomena jer su u turskom napadu 1571. godine uništeni i samostan i crkva. Treba istaknuti kantual iz 14. stoljeća s molitvom Blagoslovimo Gospodina na hrvatskom jeziku, te antifonar iz 15. stoljeća i neke knjige prvotiska – inkunabule.

Iz toga crkveno-samostanskog inventara potječe i Tintorettovo Oplakivanje (početak 17. stoljeća), na kojem želimo vidjeti portret Petra Hektorovića, pjesnika koji se poistovjetio sa Starim Gradom.

Slike od 16. do 19. stoljeća različite su umjetničke vrijednosti, ali uvijek iskazuju nastojanje i mogućnost dominikanske braće da prate suvremeno umjetničko stvaralaštvo. To potvrđuje i nabava drvenog raspela Giacoma Piazzette iz 1703. godine, slavnoga mletačkoga kipara onog doba.

Znatno je i broj ikona italo-kretske i madonerske škole 16–17. stoljeća.

Tu su i srebrni predmeti crkvene upotrebe, zavjetni darovi i obredno ruho 16. do 19. stoljeća, što sve, iako skromnije umjetničke vrijednosti, pokazuje sliku života starogradske samostane i crkve.

Naša prošlost prezentirana ovakvim zbirkama, u crkvenom ili svjetovnom okružju, postaje jasnija. A potrebno je da ona bude nazočna jer nam ocrtava naš bitak, hvarski, dalmatinski, hrvatski, koji nam je potreban da budemo ono što jesmo.

Primljeno: 16. 4. 1990.

SUMMARY

The Museum of the Dominican Monastery, Stari Grad, Hvar

Davor Domančić

The Dominican Monastery in Stari Grad on the island of Hvar was founded in 1481 and became a central storage for the safekeeping of archaeological finds already in the 19th century. The new display, opened in September 1989, exhibits the church and monastery inventory of artistic and historical value. The most important exhibits are inscriptions on stone monuments from 4th century B. C. when Stari Grad was founded by the Greeks. The early Middle Ages are represented by braided patterns, whereas the art collection shows the Dominican monks' endeavours and ability to be up to date with contemporary art. There is also a collection of paleontological finds, and the holdings contain numerous church appliances and clothing.

PRESENTAZIONE FORME MUZEJA NOVIJE ISTORIJE U JUGOSLAVIJI

Dušan Kojović
Sarajevo

akon drugog svjetskog rata u našoj zemlji nastao je veći broj muzejskih postavki i izložbi koje prikazuju historiju radničkog pokreta, NOR-a i revolucije te poslijeratnog razvoja samoupravnog socijalističkog društva.

S obzirom na kompleksnost i značaj zadataka koji su stajali pred muzejskom djelatnošću, razumljivo je što je društvo tražilo da muzeji ne djeluju izolovano, te da neovisno o svom tipu i karakteru predstavljaju cjelinu koja će uravnoteženo i sistematski djelovati kao muzejska mreža.

Kada je riječ o mreži muzeja u našoj zemlji te o mreži muzeja novije historije u okviru cjelokupne muzejske mreže, mora se konstatovati da je to uglavnom heterogeni skup muzejskih institucija nastalih na osnovu različitih inicijativa i kriterija, koji nisu uvijek bili u saglasnosti sa društvenom potrebom.

Tematika kojom se bave muzeji novije historije uglavnom je hronološki ograničena vremenskim razdobljem iz historije naroda i narodnosti Jugoslavije koje obuhvata period od 70-ih godina prošloga vijeka do današnjih dana. Naši muzeji nastoje da ovu temu prikažu u različitim prezentacionim oblicima.

Svojom važnošću i kvalitetom svakako najviše odgovaraju stalne postavke u muzejima revolucije, historijskim muzejima, odjeljenjima u regionalnim, zavičajnim i gradskim muzejima, memorijalnim muzejima i dr. Još prije tri decenije pojavila su se shvatanja prema kojima su se ekspoziciono tretirani sadržaji trebali dovesti do današnjih dana. Danas već postoje muzejske postavke koje prikazuju najnovija zbivanja i događaje.

Muzejsku izložbenu aktivnost neophodno je cijeniti u sveukupnom kontekstu sadašnjega savremenog društvenog razvoja, a posebno prema oblasti masovnih komunikacija. Muzejska prezentacija predstavlja specifičnu vrstu informacije koja je namijenjena cjelokupnom društvu, pa se zato može s pravom reći da muzejski oblici prezentacije imaju veliki značaj za formiranje društvene svijesti. Oni su jedno od sredstava uzdizanja, vaspitanja i kulturnog obogaćivanja društva.

U posljednjoj deceniji jako se forsiraju audio-vizuelna prezentaciona sredstva. Neosporno je upravo da audio-vizuelna sredstva mogu imati ne mali prezentacioni značaj, ali ona nikad neće uspjeti zamijeniti originalni muzejski materijal. Baš na primjeru upotrebe audio-vizuelnih sredstava u prezentaciji možemo dobro uočiti dva shvatanja prezentacije, ilustrativno i dokumentarno. Potrebno je naglasiti da specifičnost oblika muzejske prezentacije počiva na njenoj originalnoj dokumentarnosti. Originalni muzejski predmet upotrijebljen u prezentaciji kao eksponat ne može se ničim nadoknaditi ili zamijeniti.

Oblike muzejske prezentacije ne možemo razvijati bez uzimanja u obzir ostalih muzejskih djelatnosti kao što su istraživanje, prikupljanje i obrada, što znači da je muzejska prezentacija uslovljena muzejskom dokumentacijom.

Kod određenih muzejskih radnika u našoj zemlji evidentno je izrazito forsiranje prezentacije i shvatanje da je muzej uglavnom samo izložba te da se realizacijom muzejske postavke definitivno obavlja društveni zadatak. Ali, takva shvatanja u sebi sadrže i negativne posljedice na muzejski rad.

Najizrazitija negativna posljedica toga bila bi slabljenje stručne odnosno naučne strane osnove te prezentacije, s obzirom na to da je ona vezana uz nivo muzejske dokumentacije. Kada je riječ o muzejima novije historije, posebno o muzejima revolucije, možemo konstatovati da nivo rada na muzejskoj